Stichting Lezen en Schrijven
Bezuidenhoutseweg 60
2594 AW Den Haag
070 - 302 26 60
info@lezenenschrijven.nl
lezenenschrijven.nl

Position paper Stichting Lezen en Schrijven | Rondetafelgesprek Tweede Kamer, 25 november 2026

PISA: de jongeren van vandaag zijn de volwassenen van morgen

De PISA-resultaten roepen belangrijke vragen op over de leesvaardigheid van Nederlandse jongeren en de maatregelen die nodig zijn om deze te verbeteren. Voor Stichting Lezen en Schrijven reikt de betekenis van deze resultaten verder dan het onderwijs. Voldoende kunnen lezen (en schrijven en rekenen) heb je nodig om je werk te kunnen doen, digitale overheidszaken te regelen en medische informatie te begrijpen. Jongeren die het onderwijs verlaten terwijl zij moeite hebben met de basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden) kunnen daar ook op volwassen leeftijd gevolgen van ondervinden.

Op dit moment zijn er in Nederland 3 miljoen mensen van 16 tot en met 75 jaar die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen en vaak ook met digitale vaardigheden. Voor deze mensen zet Stichting Lezen en Schrijven zich in.

Daarom vragen wij uw aandacht voor de gevolgen van beperkte leesvaardigheid op latere leeftijd en voor het belang van vroegtijdige preventie, waarbij de basisvaardigheden van ouders een belangrijke rol spelen.

Basisvaardigheden na de schooltijd

Uit PISA 2025 blijkt dat 39% van de Nederlandse 15-jarigen het basisniveau voor leesvaardigheid niet haalt. In 2022 was dat nog 33%.[1] Hoewel jongeren hun vaardigheden gedurende hun verdere schooltijd en daarna nog kunnen ontwikkelen, is het niet vanzelfsprekend dat zij hun achterstanden inhalen. Wanneer die blijven bestaan kunnen zij op volwassen leeftijd moeite houden met lezen en mogelijk ook met de andere basisvaardigheden. In een samenleving die door digitale ontwikkelingen steeds hogere eisen stelt aan het begrijpen, beoordelen en toepassen van informatie, kunnen problemen met basisvaardigheden nadelige gevolgen hebben voor het behouden van werk, gezondheid en zelfredzaamheid. De dalende leesvaardigheid onder jongeren raakt daarmee niet alleen hun toekomstperspectief, maar is ook een bredere maatschappelijke verantwoordelijkheid.

De overgang van onderwijs naar werk vormt daarbij een belangrijk aandachtspunt. Jongvolwassenen die na hun opleiding gaan werken kunnen niet langer terugvallen op de begeleiding vanuit het onderwijs. Werkgevers signaleren eventuele problemen met basisvaardigheden ook niet vanzelfsprekend. Ook is het niet zeker dat jongeren zelf de weg naar ondersteuning weten te vinden. Daardoor kunnen problemen langere tijd buiten beeld blijven en pas zichtbaar worden wanneer iemand op het werk of in het dagelijks leven vastloopt. Na hun schooltijd moeten jongeren die moeite hebben met basisvaardigheden de mogelijkheid houden om deze verder te ontwikkelen. Daarvoor is het belangrijk dat zij bij de overgang naar vervolgonderwijs of werk in beeld blijven en weten waar zij terechtkunnen.

[1] OECD (2026). PISA 2025 Results (Volume I): Netherlands. Country note.

Preventie begint vóór en buiten het klaslokaal

De discussie over PISA richt zich begrijpelijkerwijs op het verbeteren van het leesonderwijs. De ontwikkeling van taalvaardigheid begint echter al ruim voordat kinderen naar school gaan. Onderzoek van Heckman[2] laat zien dat vaardigheden voortbouwen op wat eerder is geleerd waardoor investeringen in de eerste levensjaren ook de opbrengsten van latere onderwijsinvesteringen kunnen vergroten. Nederlands onderzoek laat bovendien zien dat verschillen in taalontwikkeling al op jonge leeftijd zichtbaar zijn en samenhangen met de thuisomgeving.[3]

Ouders spelen een belangrijke rol in de taalontwikkeling van hun kinderen, maar beleid dat inzet op ouderbetrokkenheid kan niet zonder meer veronderstellen dat alle ouders over vaardigheden en mogelijkheden beschikken om hen daarbij te ondersteunen. Uit recent onderzoek dat wij door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) hebben laten uitvoeren, blijkt dat 1 op de 8 ouders met minderjarige kinderen zelf moeite heeft met basisvaardigheden.[4] Notten en De Wijs (2017)[5] laten daarnaast zien dat kinderen van ouders die moeite hebben met lezen en schrijven gemiddeld lager scoren op taaltoetsen dan kinderen van ouders die vaardiger zijn in lezen en schrijven. Ook sociaaleconomische en andere gezinskenmerken spelen hierbij een rol. Voor ouders die zelf moeite hebben met lezen kan het bijvoorbeeld lastig zijn om hun kinderen voor te lezen of informatie van school te begrijpen.

De Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid sluit hierbij aan. Binnen dit samenwerkingsverband ondersteunen gemeenten en lokale partners ouders bij de taalontwikkeling van hun kinderen en besteden zij tegelijkertijd aandacht aan de basisvaardigheden van ouders zelf. Voor ouders die moeite hebben met basisvaardigheden, kan de stap naar een bibliotheek of taalactiviteit groot zijn. Daarom zijn naast bibliotheken en kinderopvang ook welzijnsorganisaties, consultatiebureaus en onderwijs belangrijke partners. Door gezinnen te bereiken op plekken waar zij al komen kunnen we ouders en kinderen beter ondersteunen en helpen voorkomen dat laaggeletterdheid van generatie op generatie wordt doorgegeven.

Voorkom dat jongeren tussen wal en schip vallen

De PISA-resultaten laten zien dat een grote groep jongeren op vijftienjarige leeftijd moeite heeft met lezen. Deze problemen verdwijnen niet vanzelf wanneer zij het onderwijs verlaten. Jongeren die dan nog moeite hebben met basisvaardigheden moeten niet pas ondersteuning krijgen wanneer zij op het werk of in het dagelijks leven vastlopen. Het door het ministerie van OCW aangekondigde Leer- en Groeiplan taal, rekenen en digitaal voor volwassenen moet duidelijk maken hoe jongeren die bij het verlaten van het onderwijs nog moeite hebben met basisvaardigheden in beeld blijven. Ook moet duidelijk zijn hoe zij op het werk of daarbuiten daadwerkelijk toegang krijgen tot passende ondersteuning om verder te leren.

---

[2] Cunha, F. & Heckman, J.J. (2007). The Technology of Skill Formation. American Economic Review, 97(2), 31-47
3 Leseman, P. & Veen, A. (red.) (2022). Het pre-COOL cohort tot en met groep 8. Amsterdam: Kohnstamm Instituut, rapport 1080.

[4] Stichting Lezen en Schrijven (2026). 1 op de 8 ouders heeft moeite met basisvaardigheden. Analyse van PIAAC 2023, uitgevoerd door ROA.
[5] Notten, N. & De Wijs, F. (2017). Een beeld van de laaggeletterde ouder. Amsterdam: Stichting Lezen.

Voorkom dat laaggeletterdheid wordt overgedragen aan de volgende generatie

Tegelijkertijd begint het voorkomen van achterstanden veel eerder. Jaarlijks worden in Nederland ongeveer 170.000 kinderen geboren. Dat biedt gemeenten ieder jaar opnieuw mogelijkheden om gezinnen vanaf de eerste levensjaren te bereiken en te investeren in taalontwikkeling, met bijzondere aandacht voor ouders die zelf moeite hebben met basisvaardigheden.

Wij roepen de Tweede Kamer daarom op ervoor te zorgen dat het Leer- en Groeiplan ook jongvolwassenen bereikt die na hun opleiding moeite blijven houden met basisvaardigheden. Daarnaast vragen wij om samenwerking tussen OCW, SZW en VWS die gemeenten de ruimte en middelen biedt om gezinnen waarvan de ouders laaggeletterd te zijn vroegtijdig te ondersteunen.